

галии, Китая, Польши, Японии, Финляндии. При этом более половины таких программ предполагают выдачу двойных дипломов, некоторые только диплом Республики Беларусь или иностранного учреждения-партнера. Большая часть сетевой формы реализации образования ведется на первой ступени высшего образования, а так же в магистратуре и по двум ступеням высшего образования[2].

Внедрение сетевого образования с участием только белорусских УВО в настоящее время достаточно небольшая, хотя сотрудничество между региональными и столичными УВО является широко распространенной практикой[2]. Среди проблем, которые требуют решения для обеспечения эффективного развития сетевой схемы образования в УВО можно выделить несовпадение требований зарубежных и белорусских образовательных структур к образовательным программам (признание присуждаемых академических степеней и квалификаций, ориентация на образовательные результаты, введение системы кредитов, механизмы обеспечения и контроля качества). Кроме того отсутствие системы нормативного правового регулирования процесса разработки и реализации образовательных программ в сетевой форме, их финансового и визового обеспечения, финансовое обеспечение мобильности преподавателей и обучающихся; недостаточное знание иностранного языка белорусскими преподавателями и обучающимися; отсутствие взаимодействия в послепроектный период, вследствие чего ожидаемый и предсказываемый в качестве основного результата проекта эффект, впоследствии оказывается нереализованным или неподдерживаемым, отсутствие системных механизмов координации деятельности вузов, а также механизмов контроля за их совместной деятельностью и ее оценки[4]. Отсутствие должного опыта реализации сетевого сотрудничества у большинства УВО и внедрение в образовательную практику основных инструментов Европейского пространства высшего образования требует системной работы по обучению и повышению квалификации управленческого персонала и преподавателей УВО, изучения опыта лучших совместных образовательных программ и дальнейшего распространение этого опыта, обеспечение соответствующей информационной поддержки.

Список литературы:

1. Айдрус И.А., Филиппов В.Н. Мировой рынок образовательных услуг: Учебное пособие. М: РУДН, 2008
2. www.srrb.nik.by 2015-10-21-2 pdf Республиканский совет Ректоров Учреждений высшего образования доклад « О сетевой форме реализации образовательных программ» от 21 октября 2015 Минск
3. www.journal-nio.com Сетевая форма реализации образовательных программ высшего образования. 2015. Бутенко О.С, Брижик З.И февраль, 2015
4. www.kpfu.ru сентябрь 2013 pdf Slesareva V. Сетевые формы реализации образовательных программ

УДК 81'33

КАМП'ЮТАРНА-АПАСРОДКАВАНЫ ДЫСКУРС У СУЧАСНЫХ АДУКАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЯХ

А. А. БАРКОВІЧ

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

З прычыны асаблівай дынамікі і лінгвістычнай празрыстасці асяроддзя КАД метадычнае забеспячэнне гэтай сферы аказваецца не толькі самадастатковай праблемай, але і абумоўлівае фарміраванне адпаведнай шматвымяральной праблемнай вобласці, якая пастаянна развіваецца. Адным з такіх вымярэнняў з'яўляецца адукацыйны аспект. Пры выкарыстанні тых ці іншых метадалагічных

інструментаў у кантэксте адукацыйнага дыскурсу вырашэнне пытанняў адносна іх дапушчальнасці і актуальнасці з'яўляецца пытаннем эфектыўнасці іх выкарыстання.

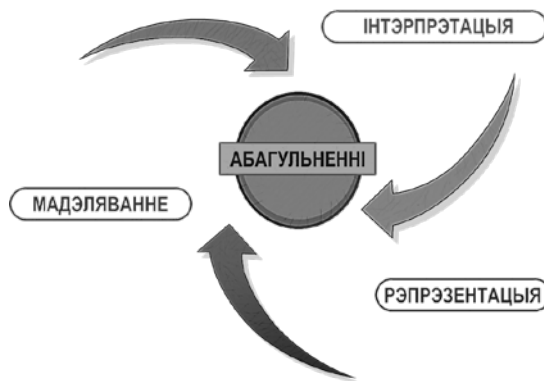
Ключавыя словы: камп'ютарна-апасродкаваны дыкурс, камунікацыя, дыскурсіўная метадалогія, інтэрдyscyплінарнасць, метамоўная мадэль, методыка, метада, інтэрпрэтацыя, рэпрэзентацыя, мадэляванне.

Дасягнуты ўзровень развіцця сродкаў камп'ютарна-апасродкаванай камунікацыі дазваляе актыўна выкарыстоўваць спецыфічныя адукацыйныя інструменты, цесна звязаныя з выкарыстаннем маўленчых даных.

Пастаяннае папаўненне камп'ютарна-апасродкаванага дыскурсу (далей – КАД), у значнай ступені аўтаномнай і самадастатковай практыкі маўлення, кожны дзень прапануе для вывучэння новых моўных даных, прычым ужо часткова стратыфікаваныя і кластарызаваныя па лінгвістычных параметрах. Істотнай характарыстыкай КАД з'яўляецца яе высокая насычанасць другаснымі семіятычнымі сістэмамі, штучнымі і фармальнымі мовамі. У кантэксте навуковых прыярытэтаў дадзенага асяроддзя вылучаецца *інтэрдyscyплінарная* дыскурсіўная парадыгматыка. Выкарыстанне дыскурсіўна-арыентаваных методык даследавання маўлення, як паказвае практыка, зусім не выключае іх карэляцыі з *тэхнічнымі* рэаліямі сучаснай камунікацыі. Больш за тое, практыка-арыентаваная «ідэалогія» камунікацыі абумоўлівае выкарыстанне максімальна шырокага *комплексу* метадычных шаблонаў пры аналізе сучаснага маўлення.

Маўленчая практыка КампАК характарызуецца пашыранымі магчымасцямі носбітаў мовы выбіраць гатовыя сродкі і ствараць зразумелыя іншым камунікантам свае варыянты ўзуальнага складу мовы. КАД вынікова разглядаецца праз прызму мэтазгодна пластычнай метадалогіі дыскурсу [1; 2; 3]. Даследаванні характэрных рыс абнаўлення практычна неабмежаванага КАД патрабуе сістэматызацыі шляхоў і сродкаў забеспячэння яго навуковай рэпрэзентацыі. У дадзеным кантэксте на першым плане аказваюцца задачы выяўлення фундаментальных асаванняў, апісання істотных рыс, параметрызацыі абагульненняў, актуалізацыі інавацыйных спосабаў збору, апрацоўкі і інтэрпрэтацыі матэрыялу.

Методыка даследавання маўлення выкарыстоўвае дастаткова шырокі арсенал сродкаў. Традыцыйная іерархія класічных метадаў агульнанавуковага, філалагічнага, лінгвістычнага ўзроўняў, спецыялізаваных і сумежных дысцыплін іншых навуковых сфер у апошні час істотна пашырылася за кошт інтэрдyscyплінарных метадаў. У дадзеным рэчышчы даследавання мовы ёсць усе падставы для канстатацыі, апісання і кваліфікацыі такога актуальнага для сферы вывучэння КампАК парадыгматычнага комплексу даследавання мовы, як **дыскурсіўная метадалогія**. **Дыскурсіўная метадалогія** – комплексны падыход да метамоўнага асваення камунікацыі, якому ўласцівы лінгвістычная актуалізацыя метаапісання, эмпірычная (маўленчая) верыфікацыя даных, сінкрэтызм інтра- і экстралінгвістычных абагульненняў, інтэрдyscyплінарная рэфэрэнтнасць высноў. Асновай метадалагічнай структуры даследаванняў КАД з'яўляецца інструментарый метамоўнага характару (**метамоўная мадэль**), галоўныя кампаненты якога: 1) *інтэрпрэтацыя*; 2) *рэпрэзентацыя*; 3) *мадэляванне* абагульненняў (Малюнак 1.).

Малюнак 1. – Метамоўная мадэль

Безумоўна, парадыгматыка даследаванняў КАД, у той ці іншай ступені, абумоўлівае выкарыстанне спецыфічных фільтраў адпаведнасці / неадпаведнасці рэфэрэнтнай метадалогіі, напрыклад, у адносінах дыскрэтнасці вынікаў. Несумненна, такія фільтры могуць функцыянаваць на базе праграмных сродкаў, але стварэнне крытэрыяў – прэрагатыва чалавека. Паралельна з выпрацоўкай эмпірычных мадэлей (тактыкі даследавання) заўсёды будзе запатрабаванай і ўласнаметадалагічная (стратэгічная) дзейнасць чалавека па сістэмным узгадненні прынцыпаў навуковай дзейнасці ў кантэксце камунікацыі.

Важнай з’яўляецца феноменалагічна-кагнітыўная акрэсленасць *метаду*, ключавага паняцця парадыгматыкі, у тым ліку дыскурсіўнай: «Тэрмін *метада* звычайна азначае *шлях даследавання*: з пазіцыі даследчыка ці з пункту *A* (ад тэрэтычных пасылак) іншая кропка *B* (назіранне) даступна дзякуючы выбару шляху, які дае магчымасць праводзіць назіранне і назапашваць вопыт. Калі дзейнічаць сістэматычна, то няправільных “паваротаў” можна пазбегнуць. Метадычная працедура, як нітка Арыядны, гарантуе даследчыку бяспечны шлях для вяртання. Адначасова яна ўзбагачае вопытам таго, хто “азіраецца назад”; дапамагае інакш паглядзець на *стартавую пазіцыю* і нават пры вырашэнні “не вяртацца” паказвае на іншыя цікавыя стартавыя пазіцыі. Усё роўна, які шлях “даследчага падарожжа”, – метадычная працедура спросціць фіксаванне вынікаў і складанне справаздач аб эксперыментах» [4, с. 14].

Дыскурсіўны аналіз моўнага кантэсту дазваляе сумяшчаць у працэсе апрацоўкі тэкстаў дастаткова шырокі асартымент тэрэтычных пабудоў, якія дастаткова доўга асацыяваліся з абстрактнымі абагульненнямі мовы, і метадаў даследавання маўлення эксперыментальнай якасці, сумесная імплементацыя якіх у метамоўным кантэксце КАД можа ствараць сінтэтычную ідэнтычнасць наступнага ўзроўню – *методыку*. Такой методыкай з’яўляецца, напрыклад, *дыкурс-аналіз*. Дыкурс-аналіз як напрамак універсальна-метадычнага тыпу арганічна ўспрыняў шматлікія здабыткі прыватных методык даследавання камунікацыйнай дзейнасці. Адрозненні традыцыйна самастойных шляхоў мадэлявання мовы на фоне практычна неабмежаваных матэрыяльных рэсурсаў даследавання, якія сталі дасягальнымі з дапамогай камп’ютарных праграм, часта страчваюць сваю самадастатковую карыснасць на фоне амбіцёзных мэт асяроддзя КампАК, напрыклад, сінтэзу штучнага інтэлекту, апасродкаванага фармалізаванымі мовамі.

Так, *лінгвістыка тэксту* не згубілася ў шырокай парадыгме даследаванняў КампАК, але кантэкстны, у значнай ступені экстралінгвістычны характар сучасных інтэрдысцыплінарных даследаванняў дазваляе падвесці ўмоўную рысу пад самадастатковасцю лінгвістыкі тэксту і канстатаваць новы інтэгрэтыўны ўзровень сістэматызацыі лінгвістычных ведаў. Сапраўды, «... лінгвістыка тэксту і дыкурс-аналіз у працэсе свайго развіцця ставілі цалкам розныя мэты. Лінгвістыка тэксту працавала з ізаляванымі тэкстамі, а дыкурс-аналіз – з тэкстамі ў кантэксце. Аднак з

часам гэтыя дзве дысцыпліны сталі збліжацца, і пэўнае адрозненне паміж імі сцёрлася» [4, с. 36]. Можна канстатаваць нават узаемную адаптыўнасць асобных элементаў дыскурсіўнай парадыгматыкі: «... у эмпірычным аналізе гэтыя два канцэпты [лінгвістыка тэксту і дыскурс-аналіз – А.Б.] часта выкарыстоўваюцца як сінонімы» [4, с. 36]. Характэрна, што паняцце *дыскурс* часта набывае якасці тэрміналагічнага гіпероніма ў кантэксце метадалогіі.

Многія «класічныя» даследчыя шаблоны ў КАД дэманструюць пашырэння ўласцівасці. Так метады *дыстрыбутыўнага аналізу* ў класічнай інтэрпрэтацыі мае на ўвазе кластарызацыю лінгвістычных адзінак у адпаведнасці з іх сінтагматычнымі асаблівасцямі: «Гэты метады выражаецца ў тым, каб вызначыць кожны элемент праз мноства асяроддзяў, у якіх ён сустракаецца...» [5, с. 130]. У кантэксце КАД «сінтагматычная» рэлевантнасць дыстрыбуцыі можа быць дапоўнена «парадыгматычным» аналізам спалучальнасці моўных адзінак: дэфіцыт металексічнай семантыкі патрабуе міжузроўневага і, нават, міжмоўнага пазіцыянавання даных у фармалізаваным асяроддзі. Не так даўно аб падобным адзінстве метаапісання можна было толькі марыць, выказваючы меркаванні аб наяўнасці «інтэгрэтыўных адносін» паміж элементамі розных узроўняў моўнай сістэмы [5, с. 135]. Разам з тым, метадычная інавацыйнасць КАД не перакрэслівае дасягненні традыцыйных метаапісанняў. Так дыстрыбутыўны аналіз КАД можа грунтавацца на імплементацыі класічнай камбінаторыкі, напрыклад, алгарытмаў *дадатковай дыстрыбуцыі, кантраснага ці вольнага вар'іравання*.

Дастатковасць перадумоў для выкарыстання на практыцы той ці іншай метадыкі КАД пацвярджаецца ці не пацвярджаецца мноствам фактараў, кваліфікацыя якіх залежыць ад даследчай спецыфікі. Але пытанне аб прымальнасці асобнай метадыкі ў дачыненні да КАД залежыць не толькі ад вектара выканання даследавання, але і ад *аб'ектыўных* магчымасцей задзейнічаных тэхнічных сродкаў. У КАД абстракцыя патрабуе абсалютнай празрыстасці логікі, невідавочнасць якой кампенсуецца пашыранай лінгвістычнай «лакацыяй».

Вышэйшым узроўнем тэхнікі метаапісання з'яўляецца **метадалогія** – сістэма метаапісання аб'екта, стратэгія даследавання, сукупнасць *метадаў* і *методык*, часта як сінонім навуковай *парадыгмы*. Менавіта ад свядомай арыентацыі даследчай практыкі ў значнай ступені залежыць канфігурацыя метадычных прыёмаў, іх паслядоўнасць і *прыярытэтнасць*.

Нарэшце, ідэнтычнасць дыскурсіўнай метадалогіі КАД істотна абумоўлена экстралінгвістычнымі фактарамі і эмпірычнасцю маўлення. Пры выкарыстанні тых ці іншых метадалогічных інструментаў у кантэксце адукацыйнага дыскурсу вырашэнне пытанняў адносна іх дапушчальнасці і актуальнасці з'яўляецца пытаннем эфектыўнасці іх выкарыстання.

Спіс літаратуры:

1. Herring, S.C. Computer-mediated discourse / S.C. Herring // Handbook of Discourse Analysis ; ed. D. Tannen, D. Schiffrin, H. Hamilton. – Oxford : Blackwell, 2001. – P. 612–634.
2. The Functional Perspective on Language and Discourse: Applications and implications ; ed. M. de los Á.G. González [et al.]. – Amsterdam : John Benjamins B.V., 2014. – 292 p.
3. The Routledge Handbook of Discourse Analysis / ed. J.P. Gee, M. Handford. – London : Routledge, 2012. – 681 p.
4. Методы анализа текста и дискурса : пер. с англ. / С. Тичер [и др.]. – Харьков : Гуманит. центр, 2009. – 354 с.

5. Бенвенист, Э. Общая лингвистика : пер. с франц. / Э. Бенвенист ; ред., вступ. ст. и коммент. Ю.С. Степанова. – М. : Прогресс, 1974. – 447 с.

УДК 378.147

ПОДХОД К РЕШЕНИЮ ЗАДАЧИ РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗАОЧНОЙ И ДИСТАНЦИОННОЙ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

М. П. БАТУРА, А. В. ЛОМАКО, Б. В. НИКУЛЬШИН

*Учреждение образования «Белорусский государственный университет
информатики и радиоэлектроники»*

Сравниваются заочная и дистанционная формы обучения. Формулируется задача их рационального совместного использования. Предлагается подход к решению этой задачи на основе конвергенции указанных форм обучения.

Ключевые слова: заочное, дистанционное, электронное обучение, рациональное совместное использование, система электронного обучения.

В учреждении образования «Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники» (БГУИР) первый набор на дистанционную форму обучения (ДФО) состоялся в 2002 году. С тех пор заочная форма обучения (ЗФО) и ДФО существуют и развиваются в университете параллельно. До 2013 года суммарные наборы на первый курс по ЗФО и ДФО постоянно росли. Однако, начиная с 2014 года, наметилась тенденция снижения количества студентов, получающих высшее образование в заочной и в дистанционной формах.

Основные причины этого: низкие наборы студентов на первый курс, что, в свою очередь, вызвано последствиями демографического спада; увеличение порогового уровня (в баллах) оценок сертификатов централизованного тестирования, позволяющего поступить в учреждение высшего образования (УВО); запрет поступать на заочное обучение неработающим абитуриентам; большие наборы на заочное сокращенное обучение на базе среднего специального образования и др. Из-за специфического отношения Министерства образования Республики Беларусь к заочной (в том числе дистанционной) форме обучения, не стимулирующего развитие и совершенствование этих форм, произошло резкое (примерно в три раза) снижение контрольных и плановых цифр приема на первый курс в 2015 и 2016 году. В результате ЗФО и ДФО стали конкурировать между собой в ходе приемной комиссии в борьбе за абитуриентов.

Как следствие, была сформулирована задача - устранить конкуренцию и обеспечить рациональное использование заочной и дистанционной форм обучения при реализации образовательных программ высшего образования. Для выработки подхода к решению этой задачи следует детальнее сравнить классическую ЗФО с ДФО.

В соответствии со статьей 17 Кодекса Республики Беларусь «Об образовании» «заочная форма получения образования – обучение и воспитание, предусматривающие преимущественно самостоятельное освоение содержания образовательной программы обучающимся, участвующим лично только в ограниченном числе учебных занятий и аттестации, организуемых учреждением образования... Дистанционная форма получения образования – вид заочной формы получения образования, когда получение образования осуществляется преимущественно с использованием современных коммуникационных и информационных технологий». [1] Как видно из этих определений, ЗФО и ДФО различаются только степенью использования современных инфо-коммуникационных технологий (ИКТ). На практике, однако, это привело к разработке отдельных учебных планов специальностей, так как в рамках полной ДФО оказались исключенными практически все аудиторные занятия: лекции, лабораторные